

УДК 330.341:658.11

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/14.6>**Жигалкевич Ж.М.**

кандидат економічних наук, доцент,

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Георгія Сікорського»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5847-1302>

ЗАКОНОДАВЧІ УМОВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНИХ МАШИНОБУДІВНИХ КВАЗІІНТЕГРАЦІЙНИХ СТРУКТУР

У статті наведено розширений аналіз нормативно-правових положень України щодо об'єднань підприємств. Досліджено законодавчі документи, що акцентують увагу на створенні кластерів. Пояснено Закон України «Про індустриальні парки». Актуалізовано необхідність створення квазіінтеграційних структур, зокрема на основі вітчизняних машинобудівних підприємств. Зроблено спробу виявити наявні машинобудівні квазіінтеграційні структури в Україні. Встановлено, що наявні квазіінтеграційні структури працюють у формі одинадцяти кластерів, серед яких чотири ініційовані Державним концерном «Укроборонпром». Надано характеристику українських машинобудівних кластерів, встановлено їх учасників. Досліджено передумови формування та основні цілі машинобудівних кластерів. Розглянуто ініціації Асоціації підприємств промислової автоматизації України в напрямі кластероутворення у сфері машинобудівної промисловості.

Ключові слова: закон, кластер, індустриальний парк, квазіінтеграція, структура, машинобудування, підприємство.

Постановка проблеми. Прискорений технологічний розвиток світової економіки зумовлює необхідність адекватних стратегічних завдань розвитку України. Вирішальну роль у досягненні таких цілей відіграє стан наукової сфери, її зв'язок з бізнесом і державою, рівень загальних витрат на науку та інновації, стан інституціонального забезпечення інноваційного розвитку країни та регіонів.

Інтелектуальний потенціал країни досить потужний та здатний до генерації наукових ідей світового рівня. Однак державне фінансування української науки нині відповідає рівню фінансування науки у відсталих країнах третього світу. Вирішення зазначеної проблеми вбачається через посилення взаємодії наукових та освітніх установ із представниками бізнесу на основі створення квазіінтеграційних структур. Але однією з найбільш серйозних проблем вітчизняної промислової економіки є виявлення будь-яких квазіінтеграційних структур та машинобудівних зокрема. Зазначене пов'язано насамперед із відсутністю законодавства щодо створення інститутів підтримки різних видів квазіінтеграційних структур. Не прийняті закони, що регулюють статус кластерів, альянсів, мереж, віртуальних організацій тощо та взаємовідносин їх учасників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження актуальності квазіінтеграційних процесів відбувається досить повільно. Серед авторів досліджень, присвячених зазначеній проблемі, – [1]. Виявленню квазіінтеграційних структур у формах кластерних ініціатив присвячені дослідження [2–4]. Правове регулювання створення вітчизняних квазіінтеграційних структур висвітлено в [5]. Але проблеми впливу законодавства на розвиток вітчизняних машинобудівних квазіінтеграційних структур у фаховій науковій літературі залишаються маловивченими.

Метою статті є дослідження розвитку машинобудівних квазіінтеграційних структур за умов законодавства України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

У розумінні автора квазіінтеграційні структури – це добровільне просторове партнерське сполучення взаємодіючих виробництв та наукових установ на засадах комплексного використання наявних ресурсів, спрямованих на досягнення найбільшої господарської ефективності та посилення ринкових позицій, особливістю якого є відсутність контролю над власністю активів. Успішними прикладами зазначених форм визнані бізнес-групи, що діють як стратегічні альянси, Network об'єднання, кластери, віртуальні організації тощо [1].

Згідно зі ст. 120 Господарського кодексу України, передбачаються різні організаційно-правові форми об'єднань підприємств, зокрема: асоціації, корпорації, консорціуми, концерни, інші об'єднання підприємств. Згідно зі ст. 127, до інших об'єднань можуть бути віднесені: союзи, спілки, асоціації підприємств, тощо [6]. Що не відхиляє таких форм об'єднання, як кластер, віртуальна організація, мережа, альянс. Тобто зазначені види об'єднань можуть існувати в одній з таких організаційно-правових форм або бути окремою формою об'єднання підприємств. Тому бізнес-структури неактивно об'єднуються в квазіінтеграційні структури у зв'язку із законодавчою неврегульованістю. Деякі спроби узаконити кластери на нормативно-правовому рівні вже мали місце. У Законі України «Про зайнятість населення» зазначено, що держава забезпечує реалізацію політики у сфері зайнятості населення шляхом розвитку кластерів народних художніх промислів [7]. У щорічному Посланні Президента України до Верховної Ради України в 2012 р. підкреслюється про важливість сприяння, як на рівні органів державної влади так і органів місцевого самоврядування у створенні та розвитку інтеграційних форм просторової організації та саморозвитку міжрегіональних економічних систем, а саме кластерів [8]. Акценти на створення кластерів були зроблені в проектах: «Концепції створення кластерів в Україні» (2008 р.), «Концепції загальнодержавної цільової програми розвитку про-

мисловості України до 2017 р.» (у 2008 р., передбачалося розроблення та впровадження моделі кластерної організації промисловості), «Національної стратегії формування та розвитку транскордонних кластерів» (2009 р.). У проекті Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» №1256 від 04.12.2014 р. визначено поняття «кластер», «кластеризація суб'єктів малого і середнього підприємництва», «кластерна стратегія». Необхідність кластеризації економіки України систематично наголошується Кабінетом Міністрів України: Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014–2024 рр. (розпорядження №641-р від 28.08.2013 р.), Концепція Загальнодержавної цільової економічної програми розвитку промисловості на період до 2020 р. (розпорядження №603-р від 17.07.2013 р.), Концепція реформування державної політики в інноваційній сфері (розпорядження №691-р від 10.09.2012 р.), Концепція Державної цільової економічної програми розвитку легкового автомобілебудування на період до 2020 року (розпорядження №25-р від 15.01.2014 р.). Останнє згадування про кластери є в Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти (розпорядження від 19.09.2018 № 660-р).

Погоджуючись із [4], вважаємо, що «кластери являють собою інноваційну інфраструктуру, що складається з компаній, науково-дослідних інститутів та університетів, що спеціалізуються в певній галузі.

Наявність такої інфраструктури дає урядам можливість стимулювати економічне зростання за допомогою підтримки інноваційної та науково-дослідної діяльності». Але з невідомих причин поняття кластеризації на законодавчому та нормативному рівні не розглядаються з початку 2014 р.

Адміністративні органи Держави не вражають дослідження, наприклад, Данського агентства з питань наукових технологій та інновацій [9], що саме завдяки об'єднанню в кластери їх учасники підвищують свою інноваційність в 4,5 рази проти аналогових зовнішніх компаній, що не є учасниками кластеру.

У 2012 році в законодавстві України було прийнято Закон №5018-VI від 21.06.2012 «Про індустриальні парки» (останні правки 14.01.2020). Цей закон визначає поняття індустриального парку, особливості його створення та функціонування, а також його суб'єктів.

Відповідно до Закону, індустриальний (промисловий) парк – це визначена ініціатором створення індустриального парку відповідно до містобудівної документації облаштована відповідною інфраструктурою територія, у межах якої учасники можуть здійснювати господарську діяльність у сфері переробної промисловості, інформації і телекомунікацій, а також науково-дослідну діяльність на умовах, визначених Законом та відповідним договором [10].

Так, згідно з дослідженнями CEO компанії EVON В. Кирилка, «в Україні одна з найнижчих у світі кількість відкритих індустриальних парків. Якщо взяти ті, що реально працюють, то цей показник буде ще нижчим. Так, згідно зі статистикою, в Україні зареєстровано 40 індустриальних парків. У Польщі, тим часом, – 83, у Німеччині – 200, у США – 400, у Китаї – 406, а в Південній Кореї – аж 1200. 25 з 40 зареєстрованих

в Україні індустриальних парків перебувають у комунальній власності (справа в тому, що місцеву владу просто зобов'язали запускати відповідні об'єкти), 12 – у приватній, 2 мають змішану форми власності та 1 є державним. При цьому багато з них існують лише на папері. У чистому полі. Без будь-яких споруд і підведених комунікацій» [11].

Індустриальний парк має схожість із квазіінтеграційною структурою, але виключає її переваги, такі, як можливість змінювати учасників та територіальну необмеженість.

Нині, очевидно, що цифрові технології стають невід'ємною частиною соціально-економічного життя суспільства. Їхній розвиток супроводжується системними змінами в всіх сферах бізнесу, суспільства і політики, а також появою більш сучасних форм організації роботи влади, державного і приватного секторів економіки, які гарантують прозорість суспільного середовища. Що ж стосується промислових підприємств, зокрема підприємств машинобудування, то це готовність до нового витка промислової революції – Industry 4.0, який характеризується інтеграцією виробництва та мережевих комунікацій [12]. Й абсолютно закономірним стає необхідність створення квазіінтеграційних структур у формі віртуальних організацій на основі машинобудівних підприємств, які б поєднували виробничі підприємства з ІТ-компаніями. Але віртуальні організації останній раз згадувалися із боку державних структур у 2009 році під час розроблення Положення про Український Національний Грід (УНГ) [13] з метою реалізації Постанови Кабінету Міністрів України від 23.09.2009 № 1020 «Про затвердження Державної цільової науково-технічної програми впровадження і застосування грид-технологій на 2009–2013 роки».

Виходячи з усього вищезазначеного, аналіз наявних машинобудівних квазіінтеграційних структур здійснювався без використання статистичних даних, а на основі їх виявлення в мережі Інтернет. Так було встановлено, що найбільшою популярністю в українському бізнесі користуються квазіінтеграційні структури у формі кластерів.

Натепер відповідні форми організації наявні майже у всіх регіонах, що свідчить про реальні можливості застосування кластерних механізмів для розвитку та модернізації регіонального економічного простору. Одночасно необхідно зауважити, що більшість кластерів у регіонах України, кількість яких за різними даними становить близько 70, перебувають на стадії становлення [2]. На основі дослідження інформаційного простору було виявлено такі кластери в машинобудівній промисловості (табл. 1).

Погоджуючись із дослідженням [5], на основі аналізу табл. 1 можна зробити висновок, що кластери в Україні створюються як громадські організації та громадські спілки, корпорації, індустриальні парки тощо. Більшість кластерів не має сторінок в мережі Інтернет, немає звітів щодо їхньої праці, успіхів, переваг, що могло би стати спонукаючим джерелом до квазіінтеграції та розвитку своєї діяльності. А кластери, що діяли та мали запрацювати в перспективі (див. [3]), припинили свою діяльність або взагалі не почали.

Так, з засобів масової інформації відомо, що створення громадської спілки Дніпровського космічного

Таблиця 1 – Машинобудівні кластери України

Назва кластеру	Рік заснування
Громадська спілка «Український аерокосмічний кластер» (Дніпро)	2018
Аерокосмічний кластер «Мехатроніка» (Харків)	2015
Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування»	2018
Корпорація «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля»	2011
Авіаційний кластер корпорації «Українська авіабудівна компанія» Держконцерну «Укроборонпром»	2016
Кластер радіолокації, радіозв'язку та спеціального приладобудування Держконцерну «Укроборонпром»	2017
Кластер високоточного озброєння та боєприпасів Держконцерну «Укроборонпром»	2017
Бронетанковий кластер Держконцерну «Укроборонпром»	2017
Миколаївський кластер суднобудування	2019
Закарпатський автомобілебудівний кластер (с. Соломоново, Ужгородський район)	2013
Машинобудівний кластер «АгроБУМ» (м. Мелітополь)	2011

Джерело: складено автором

кластеру було ініційовано на підтримку та розвиток космічної галузі, залучення фінансування під проекти кластера від закордонних та вітчизняних донорів тощо [14]. На жаль інформація щодо реалізації всіх планів відсутня.

Інноваційний аерокосмічний кластер «Мехатроніка» був ініційований АТ «ФЕД». До складу його учасників увійшли провідні аерокосмічні підприємства України, ЗВО, проєктні та дослідницькі організації, які вже довгі роки співпрацюють у сфері створення сучасних авіаційних і космічних систем – усіх, чия робота базується на синергетичній інтеграції механіки, електроніки та комп'ютерних технологій. Діяльність кластеру відбувається в межах підписаного Меморандуму про створення між учасниками.

До переліку основних завдань кластеру учасниками віднесено: підвищення конкурентоспроможності; доступ до інновацій і нових технологічних рішень; створення нових висококваліфікованих робочих місць; зниження транзакційних витрат; покращення зовнішньоекономічної інтеграції; створення пулу можливостей для запуску спільних інвестиційних проєктів [15].

Наступний кластер – Індустріальний парк «Вінницький кластер холодильного машинобудування», ініційований Вінницькою міською радою та ПрАТ «Українська пивна компанія» (UBC Group). Згодом було включено керуючу компанію ТОВ «Промислово-інвестиційна компанія» та ТОВ «Грін Кул», що введено в експлуатацію у вересні 2018 р. та спеціалізується на виробництві холодильного обладнання.

Метою створення кластеру стали необхідності залучення інвестицій, поліпшення інвестиційного іміджу міста, створення нових робочих місць, забезпечення сприятливих умов для розвитку промислових підприємств та супутніх видів підприємницької діяльності [16].

Ще один кластер – корпорація «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля»», заснований наприкінці 2011 р.. Метою його створення було розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності підприємств Тернопільського регіону, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази вищої школи для комерціалізації результатів наукових досліджень в Україні та за її межами [17]. За часи роботи так

званий кластер все ж таки працює як науковий парк і керується законодавчою базою про діяльність Наукових парків [18].

Прикладом вітчизняної кластерізації є Закарпатський автомобілебудівний кластер. Його історія започаткування почалася ще 2013 році як кластеру автомобілебудування «Індустріальний парк «Соломоново», де керуючою компанією була новостворене ТОВ «Сез-парксервіс». До складу кластеру увійшли підприємства групи «Атол Холдинг» та ще декілька підприємств. Згодом базовим підприємством зазначеного кластеру стало ПрАТ «Єврокар», що активно розвивається у сфері автомобілебудування, зокрема вироблення автомобілів VW Group (Seat, Scoda, Volkswagen).

У 2008 році згідно зі «Стратегією регіонального розвитку Запорізької області на період до 2015 року» одним із впроваджених проєктів було створення машинобудівного кластеру «АгроБУМ» в м. Мелітополь. Проєкт був націлений на розвиток малого і середнього машинобудівного бізнесу. Авторами проєкту були два мелітопольських підприємці, які координували діяльність кластеру через створену громадську організацію «Інноваційно-технологічний кластер «АгроБУМ» [19].

Учасниками кластеру «АгроБУМ» стали підприємства та їхні партнери, що виконували практично весь спектр технологічних операцій у галузі машинобудування, що можна вважати типовою кластерною інтеграцією з повним виробничо-технологічним циклом виробництва та збуту продукції сільськогосподарського машинобудування. За перші роки існування кластеру на його платформі було проведено 4 агрофоруми, в яких взяли участь більше 50 вітчизняних підприємств і 250 компаній з 13 країн світу [20]. Агрофоруми сприяли експорту машинобудівної продукції мелітопольських виробників. Але після 2014 року відбулися негативні зміни у зв'язку з відходом ринку Росії та Казахстану. А ринки Європи, Африки, Азії та Америки ще не освоєні в повному обсязі. Виходячи з того, що у 2019 р. припинено діяльність Громадської організації «Інноваційно-технологічний кластер «АгроБУМ», можна зробити припущення про зупинення діяльності машинобудівного кластеру м. Мелітополь.

Більш-менш прозоро в інформаційному полі висвітлено діяльність кластерів Держконцерну «Укроборонпром». Згідно зі стратегією кластерізації

ДК «Укроборонпром», планувалося створення п'яти кластерів: авіабудування (2016 р.); бронетанкової техніки (2017); радіолокації, радіозв'язку та РЕБ (2017); високоточної зброї та боеприпасів (2017); суднобудування та морської техніки (у розробленні).

Основні цілі кластеризації ДК «Укроборонпром» полягали у налагодженні співпраці з приватними компаніями, оптимізації кооперації між виробниками та дослідниками, розробленні провідних технологій та виробництві інноваційної техніки, формуванні замкнутого циклу виробництва.

Кластер авіабудування та авіаремонту ДК «Укроборонпрому» створений влітку 2016 року. Згідно з оприлюдненими даними, у 2107 р. (тобто за рік свого існування) кластер збільшив чистий дохід від реалізації продукції та послуг у 1,5 раза [21]. Наведена інформація на сайті ДК «Укроборонпрому» є аргументом щодо квазіінтеграції інших машинобудівних вітчизняних підприємств та взаємодіючих із ними фірм та установ.

У 2019 році Асоціація підприємств промислової автоматизації України (АППАУ) ініціювала створення кластерів «Інжиніринг-Автоматизація-Машинобудування» й розпочала їх формування в 4 регіонах: Суми, Одеса, Харків і Запоріжжя [22]. АППАУ працює в напрямі методичної обізнаності представників різних бізнесів і продовжує роботу з метою створення кластерів ІАМ в різних регіонах України.

Висновки і пропозиції. З вищезазначеного випливає, що ідея створення квазіінтеграційних структур на основі машинобудівних підприємств та взаємодіючих із ними бізнес-структур і наукових установ актуальна та своєчасна. А з огляду на прогнози економічних наслідків COVID-19 (який став ударом по малому та середньому бізнесу, призвів до порушення виробничих ланцюжків, зниження ВВП країн), квазіінтеграційні процеси вкрай необхідні економіці країни.

У цьому дослідженні був представлений детальний аналіз нормативно-правового регулювання щодо діяльності квазіінтеграційних структур, на основі якого можна стверджувати про недосконалість законодачої бази України щодо квазіінтеграційних процесів. Зазначене суперечить поняттю розвитку економіки країни, адже є успішні приклади створення та функціонування квазіінтеграційних структур у країнах з розвинутою економікою.

У роботі була спроба виявити наявні машинобудівні квазіінтеграційні структури в Україні. Проведені пошукові дослідження показали, що зазначені структури розвиваються досить повільно. Можна припустити, що це пов'язано з відсутністю методичних рекомендацій щодо їх створення і розвитку, а також відсутністю вказівок щодо управління їх життєвим циклом.

Отже, наступні дослідження будуть пов'язані з розробленням рекомендацій щодо створення та управління квазіінтеграційними структурами на основі машинобудівних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Солнцев С.О., Жигалкевич Ж.М. Створення та розвиток квазіінтеграційних структур на основі машинобудівних підприємств. *Бізнес-навігатор*. 2019. Випуск 3 (52). С. 128–132.
2. Бавико О.Є. Кластерна організація економічної діяльності як управлінський засіб регіонального менеджменту. *Ефективна економіка*. 2015. № 6. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4131> (дата звернення: 10.07.2020).
3. Войнаренко М., Береза А. Кластерні об'єднання: міжнародний досвід та українські реалії. *Економіст*. 2013. № 10. С. 27–30.
4. Соколенко Д. Чому уряд має підтримувати кластери? Українські кластери : веб-сайт. URL: <http://ucluster.org/blog/2020/03/chomu-uyad-maeh-pidtrimuvati-klasteri/> (дата звернення: 04.07.2020).
5. Репп Г. І. Аналіз кластерного розвитку регіонів України станом на 2018 рік. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2018. № 3 (90). С. 85–90.
6. Господарський кодекс України: Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (дата звернення: 09.07.2020).
7. Про зайнятість населення : Закон України від 05 липня 2012 № 5067-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення: 09.07.2020).
8. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2012 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/pro-vnutrishne-ta-zovnishne-stanovische-ukraini-v-2012-roci> (дата звернення: 09.07.2020).
9. The impacts of cluster policy in Denmark – An impact study on behaviour and economical effects of Innovation Network Denmark. URL: <https://ufm.dk/en/publications> (дата звернення: 09.07.2020).
10. Про індустріальні парки : Закон України від 21 червня 2012 №5018-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17> (дата звернення: 09.07.2020).
11. Кирилко В. Як в Україні (не) працюють індустріальні парки. *GМК center* : веб-сайт. URL: <https://gmk.center/ua/opinion/yak-v-ukraini-ne-pracjujut-industrialni-parki/> (дата звернення: 09.07.2020).
12. Solntsev S., Zhygalkevych Zh. Digital management of industrial quasi-integration structures. *Розвиток фінансово-економічного становища на різних рівнях управління: підприємство, регіон, держава* : матеріали наук.-практ. конф., 19 жовтня 2019 року, м. Дніпро. С. 54–55.
13. Положення про Український Національний Грід. URL: http://infrastructure.kiev.ua/upload/ung_fin.pdf (дата звернення: 10.07.2020).
14. У Дніпрі створили Громадську спілку «Дніпровський космічний кластер» Національний Промисловий Портал : веб-сайт. URL: <https://uprom.info/news/space/u-dnipro-stvorili-gromadsku-spilku-dniprovskiy-kosmichnij-klaster/> (дата звернення: 11.07.2020).
15. АТ «ФЕД» : веб-сайт. URL: <http://www.fed.com.ua/ua/mehatronika.html> (дата звернення: 11.07.2020).
16. Вінницька міська рада : веб-сайт. URL: <https://www.vmr.gov.ua/Branches/Lists/EconomicsBusinessAndInvestments/ShowContent.aspx?ID=311> (дата звернення: 12.07.2020).
17. Інформаційно-аналітичний портал про вищу освіту в Україні та за кордоном : веб-сайт. URL: <http://vnz.org.ua/novyny/tehnologiyi/1465-vidkryto-naukovyj-park-innovatsijno-investytsijnyj-klaster-ternopillja> (дата звернення: 12.07.2020).

18. Химич Г. Корпорація «Науковий парк «Інноваційно-інвестиційний кластер Тернопілля». URL: http://te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/2241/nauka_park.pdf (дата звернення: 12.07.2020).
19. О деятельности инновационно-технологического кластера «АгроБУМ» г. Мелитополь, Запорожская область. URL: <https://docplayer.ru/29671207-O-deyatelnosti-inovacionno-tehnologicheskogo-klastera-agrobum-g-melitopol-zaporozhskaya-oblast.html> (дата звернення: 13.07.2020).
20. Тернистый путь на рынки Европы. URL: <https://www.noviden.org.ua/22895-ternistyj-put-na-rynki-evropy/> (дата звернення: 13.07.2020).
21. Укроборонпром : веб-сайт. URL: <https://ukroboronprom.com.ua/uk/media/aviaklaster-ukroboronpromu-zbilshyv-chystyj-dohid-vid-realizatsiyi-produktsiyi-u-1-5-razy.html> (дата звернення: 09.07.2020)
22. Асоціація підприємств промислової автоматизації України : веб-сайт. URL: <https://appau.org.ua/publications/klastery-yak-instrument-protydiy-kryzovym-yavyshham/> (дата звернення: 04.07.2020).

References:

1. Solntsev S.O., Zhygalkevych Zh.M. (2019) Stvorennya ta rozvytok kvaziintehratsiynykh struktur na osnovi mashynobudivnykh pidpryyemstv [Creation and development of quasi-integration structures on the basis of machine-building enterprises]. *Biznes-navihator*, vol. 3, no. 52. pp. 128–132.
2. Bavyko O.Y. (2015) Klasterna orhanizatsiya ekonomichnoyi diyal'nosti yak upravlins'kyu zasib rehional'noho menedzhmentu [Cluster organization of economic activity as a management tool for regional management]. *Efektivna ekonomika*, vol. 6. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4131> (accessed 09 July 2020).
3. Voynarenko M., Bereza A. (2013) Klasterni ob'yednannya: mizhnarodnyy dosvid ta ukrayins'ki realiyi [Cluster unions: international experience and ukrainian realia]. *Ekonomist*, vol. 10. pp. 27–30 (accessed 09 July 2020).
4. Sockolenko D. (2020) Chomu uryad maye pidtrymuvaty klastery? [Why the government should support clusters?] *Ukrayins'ki klastery*. Available at: <http://ucluster.org/blog/2020/03/chomu-uryad-maeh-pidtrimuvati-klasteri/> (accessed 04 July 2020).
5. Reep H. I. (2018) Analiz klasterneho rozvytku rehioniv Ukrayiny stanom na 2018 rik [Analysis of cluster development of the regions of Ukraine as of 2018]. *Visnyk NADU. Seriya "Derzhavne upravlinnya"*, vol. 90, no 3. pp. 85–90.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003) The Law of Ukraine "Hospodars'kyi kodeks Ukrayiny". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15> (accessed 09 July 2020).
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012) The Law of Ukraine "Pro zaynyatist' naseleennya". Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (accessed 09 July 2020).
8. Message of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine in 2012. Available at: <https://niss.gov.ua/publikacii/poslannya-prezidenta-ukraini/pro-vnutrishne-ta-zovnishne-stanovische-ukraini-v-2012-roci> (accessed 09 July 2020).
9. The impacts of cluster policy in Denmark – An impact study on behaviour and economical effects of Innovation Network Denmark. URL: <https://ufm.dk/en/publications> (accessed 09 July 2020).
10. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012) The Law of Ukraine "Pro industrial'ni parky": Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17> (accessed 09 July 2020).
11. Kyrylko V. (2020) Yak v Ukrayini (ne) pratsyuyut' industrial'ni parky [How industrial parks (do not) work in Ukraine]. *GMK center*. Available at: <https://gmk.center.ua/opinion/yak-v-ukraini-ne-pracujut-industrialni-parki/> (accessed 09 July 2020).
12. Solntsev S., Zhygalkevych Zh. (2019) Digital management of industrial quasi-integration structures. *Proceedings of the Rozvytok finansovo-ekonomichnoho stanovishcha na riznykh rivnyakh upravlinnya: pidpryyemstvo, rehion, derzhava* (Ukraine, Dnipro, October, 19, 2019). Dnipro, pp. 54–55.
13. Polozhennya pro Ukrayins'kyi Natsional'nyy Hrid [Regulations on the Ukrainian National Grid]. Available at: http://infrastructure.kiev.ua/upload/ung_fin.pdf (accessed 10 July 2020).
14. U Dnipro stvoryly Hromads'ku spilku «Dniprovs'kyi kosmichnyy klaster» [Public Union "Dnipro Space Cluster" created in Dnipro]. *National Industrial Portal*. Available at: <https://uprom.info/news/space/u-dnipro-stvorili-gromadsku-spilku-dniprovskiy-kosmichny-klaster/> (accessed 11 July 2020).
15. AT «FED» [JSC "FED"]. Available at: <http://www.fed.com.ua/ua/mehatronika.html> (accessed 11 July 2020).
16. Vinnyts'ka mis'ka rada [Vinnytsia City Council]. Available at: <https://www.vmr.gov.ua/Branches/Lists/Economics/BusinessAndInvestmens/ShowContent.aspx?ID=311> (accessed 12 July 2020).
17. Informatsiyno-analitychnyy portal pro vyshchu osvitu v Ukrayini ta za kordonom [Information and analytical portal about higher education in Ukraine and abroad]. Available at: <http://vnz.org.ua/novyny/tehnologiyi/1465-vidkryto-naukovyj-park-innovatsijno-investytsijnyj-klaster-ternopillja> (accessed 12 July 2020).
18. Khymych H. Korporatsiya «Naukovyy park «Innovatsiyno-investytsiynyy klaster Ternopillya» [Science Park "Innovation and Investment Cluster of Ternopil"]. Available at: http://te.gov.ua/data/upload/publication/main/ua/2241/nauka_park.pdf (accessed 12 July 2020).
19. O deyatelnosti innovatsionno-tehnologicheskogo klastera «АgroБУМ» [On the activities of the innovation and technological cluster "АgroБУМ"]. Available at: <https://docplayer.ru/29671207-O-deyatelnosti-inovacionno-tehnologicheskogo-klastera-agrobum-g-melitopol-zaporozhskaya-oblast.html> (accessed 13 July 2020).
20. Ternistyj put' na rynki Yevrop [A thorny path to European markets.] Available at: <https://www.noviden.org.ua/22895-ternistyj-put-na-rynki-evropy/> (accessed 13 July 2020).
21. Укроборонпром. Available at: <https://ukroboronprom.com.ua/uk/media/aviaklaster-ukroboronpromu-zbilshyv-chystyj-dohid-vid-realizatsiyi-produktsiyi-u-1-5-razy.html> (accessed 09 July 2020).
22. Association of Industrial Automation Enterprises of Ukraine. Available at: <https://appau.org.ua/publications/klastery-yak-instrument-protydiy-kryzovym-yavyshham/> (accessed 04 July 2020).

Zhygalkevych Zhanna
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

LEGISLATIVE CONDITIONS FOR THE DEVELOPMENT OF DOMESTIC MACHINE-BUILDING QUASI-INTEGRATION STRUCTURES

The article presents an expanded analysis of the legislation of Ukraine on business associations. It is established that one of the most serious problems of the domestic industrial economy is the identification of any quasi-integration structures and in particular the machine-building ones. This is primarily due to the lack of legislation to establish institutions supporting various types of quasi-integration structures. Laws regulating the status of clusters, alliances, networks, virtual organizations, etc. and the relationship of their members have not been adopted. The purpose of the article is to study the development of machine-building quasi-integration structures under the conditions of the legislation of Ukraine. Legislative documents focusing on creating clusters had studied. The Law of Ukraine "On Industrial Parks" is explained and it is established that Ukraine has one of the lowest numbers of open industrial parks in the world. The need to create quasi-integration structures, in particular on the basis of domestic machine-building enterprises, has been actualized. An attempt is made to identify existing machine-building quasi-integration structures in Ukraine. It is established that the existing quasi-integration structures operate in the form of eleven clusters, namely: public union "Ukrainian Aerospace Cluster" (Dnipro), aerospace cluster "Mechatronics" (Kharkiv), industrial park "Vinnytsia Refrigeration Cluster", Science Park corporation "Innovation and Investment Cluster of Ternopil", aviation cluster of the corporation "Ukrainian Aircraft Company" of the State Concern "Ukroboronprom", cluster of radar, radio communication and special instrumentation of the State Concern "Ukroboronprom", Cluster of high-precision armaments Ukroboronprom, Mykolayiv Shipbuilding Cluster, Transcarpathian Automobile Building Cluster (Uzhhorod), AgroBUM Machine Building Cluster (Melitopol). The characteristics of Ukrainian machine-building clusters are given, their participants are established. The preconditions of formation and the main purposes of machine - building clusters are investigated. The initiations of the Association of Industrial Automation Enterprises of Ukraine in the direction of cluster formation in the field of machine-building industry are considered.

Key words: law, cluster, industrial park, quasi-integration, structure, machine building, enterprise.

JEL classification: O10, O14, P13